

Kennisatelier Werkt het gemeentelijk segregatiebeleid ? Een verkenning van het dossier
13-04-2005

World Trade Center, Amsterdam

Uit een onderzoek van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling blijkt dat beleidsmakers die de etnische concentratie in wijken, scholen en verenigingen proberen te doorbreken, beperkt succes boeken. Hoewel veel gemeenten streven naar een gedifferentieerd segregatiebeleid, blijkt in de praktijk vaak dat er geen samenhangende visie is op ruimtelijke segregatie. Om meer duidelijkheid te krijgen over nut en noodzaak van een visie op dit terrein organiseren het Kennisnet Integratiebeleid en Etnische Minderheden (KIEM) van het Kenniscentrum Grote Steden en FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling, een kennisatelier op donderdag 13 april 2005.

Dr. Vincent Smit (secretaris VROM- Raad), Dr. Gideon Bolt (stadsgeograaf Universiteit Utrecht) en Antonie Mulié (Steunpunt Wonen Rotterdam) schijnen hun licht over respectievelijk recente beleidsontwikkelingen, wetenschappelijke benaderingen en het aanpakmodel 'Rotterdam'. In het tweede gedeelte worden diverse workshops gepresenteerd.

Workshops

1. Kansen en valkuilen van herstructurering en differentiatie (FORUM, Chris Veldhuysen en Rein Sohilaït)
2. Woonruimteverdelingsmodellen (Woonbond Kennis en Adviescentrum, Mieke Schulte en Ria Meijerink)
3. Maatschappelijke binding en het programma sociale bouwstenen Malburgen (Gemeente Arnhem, Charly Tomassen en Kenniscentrum Grote Steden, Margo Groenewoud).

Inleidingen

Segregatie: praten en doen

Vincent Smit (VROM- Raad) gaat vooral in op landelijke beleidslijnen, kwesties en debat, lokale beleidslijnen, wonen als voertuig en perspectief.

Issues die de laatste jaren op de agenda van politiek, beleidsmakers en maatschappelijke organisaties staan, gaan over evenwichtige bevolkingssamenstelling, buurteffecten, stuurbaarheid van de samenleving, schaalniveaus wijk, stad of regio, keuze & dwang (woonruimteverdeling) en wij- zij denken.

Essentieel in de debatten is de vraag of integratie mislukt is. De commissie Blok heeft zich op deze vraag gestort en komt tot genuanceerde conclusies. Onderzoekers van het RMO houden zich bezig met het vraagstuk van aanpassen en/of ruimte geven, daarnaast voerde de Erasmus Universiteit Rotterdam een onderzoek uit over de vraag of het wonen in een concentratiewijk schadelijk is voor de integratie. De lokale beleidslijnen kenmerken zich door meerjarenontwikkelingsplannen gericht op vitale steden, het tegengaan van armoedeconcentraties en het belang van de regio. Steden worden gekenmerkt als economische motor en als emancipatiemachine voor burgers. Stedelijke vernieuwing wordt in de lijn getrokken van verbouwingsplannen en herinrichten. Onderwijs, arbeid, veiligheid fysieke en sociale investeringen zijn eigentijdse issues geworden van steden. Dilemma's als mensen buiten de stad houden, mensen binnen de stad houden en mensen de stad binnenhalen staan hoog op de agenda. Wonen wordt opnieuw als een belangrijk middel gezien. Nieuwbouwprogramma's, woonruimteverdelingsvraagstukken, herstructurering, huurbeleid en huren of kopen sieren de agenda van lokale overheden en corporaties.

Het rijksbeleid roept spanningen op tussen centraal en decentraal, tussen aanpassings- en vestigingsbeleid en ruimte geven. De spanningen voor woningcorporaties met betrekking tot

liberalisatie van woningmarkt bestaan tussen vrijheid en gebondenheid. Voor de lokale overheden betekenen deze spanningen een hogere beleidslast die met minder middelen moet worden uitgevoerd.

Biedt de verschuivingen in landelijke en lokale beleidslijnen ook perspectief?

Niet alles is via ruimtelijk of wijkbeleid te realiseren. Maakbaarheid en sturing staan hevig onder druk. De samenleving verandert en de bevolking moet niet in twee delen (wij en zij) ingedeeld worden maar in meerdere delen. Er moet een verandering komen in het denken. Van verplaatsings- en verdringingsdenken naar bindingsdenken. De keuzemogelijkheden op de woningmarkt en de emancipatie van de burger verdienen extra aandacht. Het is een beperking om uitsluitend het totaal beleid te beperken tot programma's en projecten. Dit totaal beleid zal bezien moeten worden rekening houdend met economische ontwikkelingen en gekoppeld aan de fiscus, het grondbeleid etc. om toekomstig wonen in een nieuw perspectief te zien.

Indexen (SCP en Internationaal): valide graadmeter?

Gideon Bolt (Universiteit Utrecht) stond in zijn inleiding stil bij de vraagstelling wat er onder segregatie wordt verstaan? Is dit hetzelfde als concentratie van ouderen, jongeren, allochtonen? En welke vormen en typen van segregatie zijn er? Gideon Bolt gaf de deelnemers een aantal bedenkingen mee bij de vaststelling van segregatievraagstukken volgens het indexmodel van het SCP dat geënt is op Amerikaanse ervaringen. Vraagstukken als verdeling van gelijkmatigheid vormen hierbij het uitgangspunt. Hierdoor worden de kwantiteitsgegevens valide.

De stad met het grootste segregatievraagstuk en inkomen is op dit moment Den Haag. De Turkse en Marokkaanse bevolkingspopulatie neemt de hoogste positie in qua segregatie. In vijf jaar tijd is dit gestegen naar 27%. Maar toch is dit in vergelijking met andere Europese steden te relativiseren wanneer de index van SCP internationaal wordt toegepast. Bovendien zijn segregatiegroepen in Amerika niet te vergelijken met de Turkse of Marokkaanse bevolkingspopulatie. Onderzoeken in Amerika zijn geënt op Amerikaanse indexen (exposure index) die zich beperken tot twee uitersten: 'blanken en gekleurden' (voornamelijk Afro Afrikanen). Segregatie wordt vooral gemeten aan de hand van het ontstaan van getto's als gevolg van aangesloten wooneenheden in grote steden.

In Nederland wonen de meeste allochtone bevolkingsgroepen in oude wijken buiten het centrumgebied van de steden. Ook zijn er bedenkingen over onderzoeken in Nederland over het afnemen van contacten tussen allochtonen en autochtonen. Tot nu toe is dit vooral gericht op de Turkse en Marokkaanse bevolkingsgroep. Het is een beperking om integratievraagstukken en segregatievraagstukken te beperken tot ontmoetings- en contactkansen tussen allochtonen en autochtonen. Dit is ook geen valide graadmeter om integratie gekoppeld aan het segregatievraagstuk, te meten.

Gideon Bolt eindigt zijn inleiding met een voorbeeld over een schaakbord waarbij herinrichting van wijken op dit moment plaatsvinden. De herinrichting gebeurt op basis van wensen en behoeften van diverse bevolkingsgroepen die deze kennelijk met elkaar gemeen hebben. Hierdoor ontstaan gewenste woonmilieus die geclusterd worden. Of hiermee het segregatievraagstuk wordt opgelost is onvoldoende onderzocht.

Spierballentaal Rotterdam

Antonie Mulié (Steunpunt Wonen Rotterdam) stelt zich de vraag of de spierballentaal van Rotterdam de oplossing is. De ervaring is dat mensen ondanks het plaatsen van een hoog hek om de stad, de stad toch binnenkomen. Te veel wordt het beleid gericht op korte termijn oplossingen en maatregelen. Er moet meer aandacht komen voor lange termijn processen. Het ontbreekt aan 'social engineering'. Het perspectief bij herinrichting van wijken zal gepaard moeten gaan met vragen als:

- a. Welke eigenschappen zijn er onder de bewoners en begrijpen we die?
- b. Is maatwerk voor samenwerking noodzakelijk?

De indruk is dat er van integraal beleid weinig sprake is door verschillende belangen van instanties, overheden en samenwerkingspartners.

Resultaten workshops

1. Kansen en Valkuilen

De discussie in deze workshop levert de volgende aanbevelingen en resultaten op.

- De (groeierende) maatschappelijke rol van woningcorporaties in de 21ste eeuw oppakken.
- Accepteren dat het tempo van herstructurering anders moet zijn voor nieuwe en oude wijken.
- Niet zoveel plannen, maar kijken naar maatschappelijke en economische voorzieningen die er al in de wijk zijn en daarbij aansluiten.
- Aansluiten bij de potenties en wensen van mensen en organisaties in de wijken.
- Contacten tussen de verschillende (bevolkings)groepen opzetten of bevorderen, maar tevens ruimte geven en niet te moeilijk doen over groepen en groepsvorming.
- Inburgering en integratie is een tweezijdig proces (maar er wordt niet geïnvesteerd in integratie van autochtone kant). Hoe kunnen we dat veranderen?
- Transparantie discussies over integratie.
- Op welke schaal kun je problemen aanpakken? Organisaties opereren op verschillende niveau's (wijk, stad, regio).
- Gemeente heeft de regie op sociaal- economische pijler.
- Formuleer de (sociale) ambitie van de (achterstands)wijk in een plan van aanpak.

Bovenstaande dient tegen het licht gehouden te worden van de volgende vragen:

Hoofdthema's:

1. Kan de gemeente sociale processen regisseren?
2. Kun je de planning loslaten en aansluiten bij de potentie van de wijk?
3. Wat is het ambitieniveau van de wijk en wat en hoe ga je (dat) realiseren als regisserende gemeente?
4. Wat is de gemeentelijke visie op integratie?

2. Workshop Woonruimteverdeling en segregatie

- De invloed van woonruimteverdelingsmodellen op segregatie is nooit 'sec' te achterhalen.
- De sturingsmechanismen van woonruimteverdelingsmodellen zijn (volgens Regioplan) nauwelijks van invloed op (de)concentratie in de wijken.
- Je moet kijken naar de typologie en de dynamiek van de (herstructurerings)wijk.

Dé uitdaging: hoe kun je dynamiek geven aan de nieuwkomers en achterblijvers met lage inkomens, hoe bevorder je de sociale/emancipatoire motor van de stad?

3. Workshop Maatschappelijke binding

De 'RMO- binding' gaat over contact en interactie tussen burgers onderling en burger en gemeente, over overbruggend leiderschap en sociaal- economische positie. Er zijn 5 aandachtspunten bij herstructurering.

1. Intentie van samenwerking in de wijk ("aan de voorkant afspraken maken").
2. Vorm van samenwerking ("dwing integratie af vanaf het begin").
3. Perspectief in de tijd. Combineer lange termijn (visie op de wijk) met korte termijn (regel en bespreek kleine praktische zaken met bewoners).

4. De mensen. Er zijn verschillende partijen (individuen, zelforganisaties) betrokken, je hebt bruggenbouwers en geen buurtburgemeesters nodig. Let als gemeente op sleutelfiguren. (NB Hier kun je niet op sturen).
5. Wees alert op solidariteit binnen de groepen: wat gebeurt er? Wat is de dynamiek binnen de groepen in een wijk (onderzoek Paul Jungbluth).

Plenaire zitting en vervolg

Tijdens de plenaire zitting worden de resultaten van de workshops gepresenteerd. Dit leverde de volgende eindconclusies op.

1. De wijk is wel de vindplaats van problemen, maar niet (perse) het oplossingskader.
2. Best practices vinden: hoe kunnen we er – op lokaal niveau – in slagen de effecten van segregatie minder onstuimig te maken? Denk aan: werk, onderwijs, investeren in sociale processen in de wijk, opvoedingsondersteuning etc.
3. Wat wil je bereiken in de achterstandswijk? Investeren in alle mensen in die wijken.
4. Algemeen beleid (huurbeleid bijvoorbeeld) heeft meer invloed op de (doel)groepen dan doelgroepenbeleid of integratiebeleid.
5. Wonen (en segregatie) is een belangrijke factor in het integratieproces: mensen zijn gelukkig als ze goed wonen en ongelukkig als ze slechte huisvesting hebben of in een “slechte” wijk wonen.

Utrecht, 2005

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.